

Bir Kurum Olarak Aile: Yasayla, Fetvayla, Şiddetle

Oya Aan

'Aile Arabuluculuğu' ve
Diyanet'in İbretlik
Fetvaları

Ayşe Berktaş

Günümüz Ailesi ve
Özgürlük(süzlük) Sorunu

Dilan Kunt Ayan

Haklarımız Ne Vaazla Silinir
Ne Hutbeyle Erir

Nilgün Salmaner

Katledilmek Fıtrat Mı?

Başak Sarıdal

Erkeklik Zihniyeti ve Ulus
Devletin Rant Alanına
Dönüşen Gerçeklik Bütünü

Hülya Anci

Altı Günlük Tutsaklık:
Kadınların Hikayeleri ve
Mücadele Umudu

KATLEDİLEN
KADINLAR
İSYANIMIZDIR

İÇİNDEKİLER

- 1** **'Aile Arabuluculuğu' ve Diyanet'in İbretlik Fetvaları**
Oya Açıan
- 6** **Günümüz Ailesi ve Özgürlük(süzlük) Sorunu**
Ayşe Berktaş
- 9** **Haklarımız Ne Vaazla Silinir Ne Hutbeyle Erir**
Dilan Kunt Ayan
- 13** **Katledilmek Fıtrat Mı?**
Nilgün Salmaner
- 17** **Erkeklik Zihniyeti ve Ulus Devletin Rant Alanına
Dönüşen Gerçeklik Bütünü**
Başak Sarıdal
- 20** **Altı Günlük Tutsaklık: Kadınların Hikayeleri ve Mücadele
Umudu**
Hülya Anci

‘Aile Arabuluculuğu’ ve Diyanet’in İbretlik Fetvaları

Oya Aan-7 Eylöl 2025

Şiddet deyince akıllara sadece fiziksel şiddet geliyor, fakat biliyoruz ki şiddet sadece fiziksel değildir. 6284 sayılı yasa duygusal ve ekonomik şiddeti de şiddet tanımı içinde değerlendirir. Yıllarca ekonomik şiddet görmüş bir kadını fail ile aynı masaya oturtmak, yalnızca onun travmasını derinleştirmek değil aynı zamanda şiddeti olağanlaştırmak anlamına gelir. Böyle bir zeminde arabuluculuk “uzlaşma” adı altında erkeğin iradesini dayatan, kadını daha da savunmasız bırakan bir baskı aracına dönüşür

Dünya siyaseti gericileşip faşizme doğru yelken açmaya başladıkça, kadınların kazanımlarına da özgürlük çığlıklarına da canhıraş bir “durdurun, bastırın, ezin, yok edin” salvosu eşlik ediyor. Burjuva diktatörlüklerin ve hükümetlerinin kadınların tarihsel-toplumsal kazanımlarına dönük saldırıları dünyanın dört bir yanında aralıksız sürüyor. Faşizmin evrensel dili ve uygulamaları, kapitalizmin ihtiyaçları temelinde işliyor. AKP, demokratik yanılsamalar yarattığı ilk dönemin ardındaki yıllar boyunca burada sörf yaptı.

Dünya gericiliğinin hedefinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin, bunun kamusal alanda gündelik yaşam pratiklerine, sistemin vazgeçilmez çekirdeği “aile”ye nasıl yansıdığı hiçbirimiz için sır değil. Bu gerçek, dünya kapitalist sistemi açısından ciddi bir tehlike çanı olarak görülüyor. Aile kurumuyla bağlantılı olarak yaşanan nüfusun yenilenememesi, bu kurum üzerinden yeniden üretim maliyetinin asıl olarak kadınların sırtına yüklenmesi konforunun ve dahası toplumsal dengelerin bozulması dünya kapitalist sisteminin kolektif derdine dönüşmüş durumda.

Türkiye’de de kadına yaklaşım; kapitalizmin ihtiyaçları, dünyadaki ekonomik-politik gidişat, demografi yapı ile bu gidişat arasındaki ilişki temelinde gelişiyor. Özgünlüğü, ideolojik gıdasının İslam temelinde şekillenmesidir. Bu temelde devletin ve ailenin bekasının her şey haline getirilmesi başa yazıldı; kadın hareketinin basıncını sürekli ensesinde hisseden faşist rejim bloku ne pahasına olursa olsun kadın düşmanı politikalarını hayata geçirme çabasından da tepkiyle karşılaştığı noktalarda adını değiştirerek ısıtıp ısıtıp gündeme getirmekten de vazgeçmedi.

Adım adım örülen ve her aşamada sıkıştırılmaya çalışılan bu zincir, saldırıların sistematik ve ardışık olarak gündeme getirilmesi sayesinde bütünlüğün gözden kaçırılarak tepkilerin bölünmesini sağlama telaşından kaynaklanıyor.

Bunlardan -yine ibretlik olan- ikisi geçtiğimiz günlerde patlatıldı. Bunlardan ilki 8 yıl önce gündeme getirilen ama yol alamadıkları bir “öneri”ydi. “Boşanma davalarını nafaka, tazminat ve mal rejiminden ayırarak hızlandırma” ve “aile arabuluculuğu!” Diğeri de gericiliğin koçbaşı durumundaki Diyanet’in 8 Ağustos tarihli Cuma hutbesiyle dile geldi. “Kul Hakkı Ateşten Gömlektir” başlığı altında geniş bir yelpazeyi kapsayacak şekilde şeriata uygun kurallar getiren Diyanet, bu fetvada da kadınları es geçmedi. Medeni Kanun’dan doğan eşit miras bölüşümü hakkını şariat kurallarına göre tanımladı. 1 Ağustos tarihli fetvasında kadınların giyinme biçimlerine doğrudan şariat kuralları getiren Diyanet, 8 Ağustos’ta da iktidarın miras hakkında yaptığı düzenlemeye kendi cephesinden destek verdi.

2016’dan Bugüne

AKP, 14 Ocak 2016’da Meclis’te “Boşanma Komisyonu” oluşturmuştu. Ailenin “güçlendirilmesi” için oluşturulan bu komisyon boşanma davalarında arabuluculuk ve uzlaşma uygulanması, boşanmanın zorlaştırılması, kadının nafaka hakkının süreye bağlanması, kadının mal rejiminden kaynaklı yüzde 50 payının verilmek istenmemesi, aileye yönelik psikolojik rehberlik ve danışmanlık hizmetinin dini temele oturtulmak istenmesi gibi bir dizi adım attı. Bu da yine toplumu oluşturma/hazırlama çabalarındandı. Erkeğin kadın üzerindeki denetimini mutlaklaştırmak, aileyi ihtiyaç duyduğu muhafazakar kıvama getirmek, kapitalizmin çarklarında duraksama yaratacak her tortuyu söküp atmak iktidarda oldukları süreç boyunca hiç eksilmeyen yönelimi oldu. AKP, “Boşanma davalarını nafaka, tazminat ve mal rejiminden ayırarak hızlandırma” ve “aile arabuluculuğu”na neden ihtiyaç duyuyor, bununla yapılmak istenen nedir?

Zorunlu Arabuluculuk: Şiddetin Görünmezleştirilmesi

İlk olarak, kadın ile erkeği uzlaştırmak amacıyla “aynı masaya oturtmak”, erkek şiddetinin meşrulaştırılıp kapkara bir perdeyle örtülmesi çabasıdır. Kadının kimliğinin ve kişiliğinin ayaklar altına alındığı, şiddetin enva-i çeşidiyle her gün yüz yüze geldiği halde, evlilik zinciriyle kuşatılarak aileye sığdırılmak istenmesidir. Yani kadınlar ne yaşıyor olurlarsa olsunlar evlilik bağıını sürdürmelidirler!

Bu, AKP’li Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın bir sözüyle İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmesinin ardından izlenen politik çizginin devamıdır. Sözleşme, taraf devletlere şiddeti önlemede “uzlaştırma ve arabuluculuk gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının şiddet vakalarında uygulanamayacağı” yükümlülüğünü açıkça getiriyordu. Türkiye bu uluslararası güvenceden çekilerek kadınları şiddet karşısında korumasız bırakmış, şimdi de “aile arabuluculuğu” adımıyla şiddetin üstünü örtecek yeni bir mekanizma oluşturma sürecini başlatmış bulunuyor.

İstanbul Sözleşmesi’ne dayanarak yapılan 6284 sayılı Kanun da aslında aynı amaçları güdüyor. Ne var ki, faşist iktidar bloku kadına yönelik şiddete karşı sınırlı da olsa bir güvence anlamına gelen 6284 sayılı Kanun’un kağıt üzerinde kalmasına bile tahammül etmeyeceğini her fırsatta gösteriyor. Adalet Bakanı Tunç tarafından dillendirilen bu “öneri” de bu amaçları teyit eden kanıtlardan sadece biridir.

Şiddet deyince akıllara sadece fiziksel şiddet geliyor, fakat biliyoruz ki şiddet sadece fiziksel değildir. 6284 sayılı yasa duygusal ve ekonomik şiddeti de şiddet tanımı içinde değerlendirir. Yıllarca ekonomik şiddet görmüş bir kadını fail ile aynı masaya oturtmak, yalnızca onun travmasını derinleştirmek değil aynı zamanda şiddeti olağanlaştırmak anlamına gelir. Böyle bir zeminde arabuluculuk “uzlaşma” adı altında erkeğin iradesini dayatan, kadını daha da savunmasız bırakan bir baskı aracına dönüşür.

Çekirdek ailenin yapısı ve bileşimindeki değişimden, boşanma oranlarının yükselmesinden korkuya kapılan siyasi iktidar; onları işkencecileri, tecavüzcüleri, tahakkümcüleri ile “barıştırma” adı altında tekrar evlilik zincirine bağlamaya çalışmaktadır.*

İkinci olarak, boşanma sürecinde tazminat, nafaka ve mal paylaşımının davadan ayrılması, yıllarını evlilik içinde emek gücünü satarak değil ev içi emek vererek geçirmiş ya da hem doğrudan üretime katılıp hem de devasa bir bakım emeğini üstlenmiş kadınlar açısından doğrudan bir hak gaspıdır. Bu düzenleme, erkeğin hiçbir maddi yükümlülük

üstlenmeden “özgürleşmesini” sağlarken, kadınların nafaka ve tazminat için yıllarca sürüncemede kalan davalarda mücadele etmesini zorunlu kılacaktır. Üstelik nafaka zaten çoğunlukla düşük miktarlarda bağlanmakta; mal paylaşımı ise mevcut yargı pratiklerinde bile yıllarca sürmektedir.

Fetvalar, Fetvalar...

Din ve gelenekle biçimlendirilmiş, evdeki erkeğin hizaya getirmesi istenen, mahalle baskısıyla yazılı yazısız yasaların dışına çıkmaması telkin edilen kadının Diyanet ve onun fetvaları eliyle de bilinci bulandırılmaya çalışılıyor. Fiilen şeriat kanunlarına göre yönetilen bir ülkenin yasa koyucusu gibi hareket eden Diyanet, aklımıza gelebilecek her konuda ama ille de kadınların tarihsel-toplumsal kazanımları hakkında her hafta bir hutbe yayınlıyor.

1 Ağustos tarihli 81 camide okunmak için servis edilen hutbesinde “Kısa giysiler ve şeffaf kıyafetler giyilmesi, nerede ve hangi amaçla olursa olsun Allah’ın örtünme emrini ihlaldır, haramdır”, “Tıbbi bir zorunluluk olmadan sadece beğenilmek ve özentî uğruna vücut organlarının yapısını değiştirmek, estetik ameliyatlara fitratı bozmak Allah’ın yarattığını beğenmemek ve şeytanın oyununa gelmektir, günahtır” diyerek kadınlar için alenen şeriata uygun giyinme biçimlerini salık vermişti. Kadın düşmanlığını kışkırtıp katillere sınırsız özgürlük alanı açan bu hutbeye ilişkin tartışmalar devam ederken bu haftanın hutbesinde de miras hakkına kıstaslar koydu.

15 Ağustos’ta da “Kul Hakkı Ateşten Gömlektir” başlığı altında çeşitli konularda şeriata uygun kurallar getirdiği bir fetva yayınladı. Fetvada kadınların 1926’da yürürlüğe giren Medeni Kanun’dan doğan eşit miras bölüşümü hakkı da şeriat kurallarına göre tanımlandı. İktidarın son yaptığı miras bölüşümü düzenlemesine o da şer-i kurallarla ayar verdi. Hükümetin son yaptığı düzenlemeye göre mirasın eşit şekilde bölünmesi zorunluluğu kaldırılıyor, mirasçılar kendi aralarında “anlaşarak” -kuşkusuz kadınların aleyhinde- her yere çekilebilecek belirsiz bir kıstas devreye sokabilecek. Bu yeni “düzenleme”yle kadınlar yasaya göre kendilerine miras olarak düşen paylarını duygusal ve fiziksel şiddetle devretmeye zorlanabilecek.

Diyanet son “Kul Hakkı Ateşten Gömlek” başlıklı fetvasıyla iktidarın muğlak bıraktığı “anlaşarak” kısmını şerri kurallarla tanımlamış oldu. Şeriat kurallarına göre kız çocukların mirastan yararlanması erkek çocuklarıyla eşit değil. Erkek 2 alıyorsa kadın 1 almak zorundadır. Eğer mirasçının sadece bir kızı varsa o mirasın yarısını alabilir diğer yarısı

amca ya da diğ er miras ılılara pay edilir. Medeni Kanun’a göre ise miras çocuklar arasında cinsiyet ayrımı yapılmaksızın eşit olarak payla tırılıyor.

İktidar bloku son olarak “artık miras kavgalarına son veriyoruz” diyerek Medeni Kanun’daki bu netliğı ortadan kaldırarak “miras ılıların aralarında anlaşmaları halinde” gibi zayıf taraf olan kadının baskılanmasına açık bir düzenleme yaptı, üstelik noter şartını ortadan kaldırdı.

Görünen o ki, iktidar bloku kadınlara dönük saldırılarından, kadını yalnızca rıza gösteren bir nesneye dönüştürme ‘a kı’ndan vazgeçmeyecek. Yağma yok! Kazanımlarının, hayatlarının, geleceklerinin ellerinden alınmasına karşı kadınlar daima direndi, bu çizgi değı meyecek!

Son Not

(*) 2014’te çekirdek ailelerin yüzde 67,8’i iki ebeveynli çocuklu ailelerden oluşurken, bu oran 2024’te yüzde 60,7’ye geriledi. Aynı dönemde tek ebeveynli ailelerin oranı yüzde 11,3’ten yüzde 17,2’ye yükseldi. ‘Anne-baba- ocuk’ tipi çekirdek aile artık baskın değı ; bu oran 2014’te yüzde 45 iken 2024’te yüzde 38’e geriledi.

Günümüz Ailesi ve Özgürlük(süzlük) Sorunu

Ayşe Berktaş-7 Eylül 2025

“Toplumun birçok sorunu var ama sırttaki hançer kadın köleliğidir ve bu hançeri çıkarmadan hiçbir sorunu çözemezsin.”

Cinsiyetçi, hiyerarşik, iktidarcı, tekelci, insanı ve doğayı sömürme üzerine kurulu, kâr hırsıyla nefes alan, alabildiğine bireyci, farklılıklara hayat hakkı tanımayan tekçi/tekleştirici bir sistemde yaşıyoruz. Irkçı, devletçi, gözünü kırpmadan katliamlar yapan, bazı coğrafyaları ve bazı insanları değersiz alt-varlıklar sayan, onların kitleler halinde aklıktan ölmesini veya göç yollarına düşmesini umursamayan ama toplumun tüm hücrelerine sızmaya, denetlemeye, belirlemeye koşullu bir uygarlık bu. Erkek egemen kapitalist modernite ve ulus-devleti.

Ulus-devletli kapitalist modernite toplumsallıktan alabildiğine uzak, içine kapanmış en eşitsiz, cinsiyetçi ve antidemokratik aile formu olan modern çekirdek aileyi titizlikle oluşturdu. İlkokuldan liseye eğitim programlarına aile hakkında dersler koydu. Coğrafyamızda çekirdek ailenin yanı sıra geleneksel aile de yaygın. Aile; iktidarı, sömürüyü, her türlü hiyerarşiyi mümkün kılan ve yeniden üreten zemin. Erkeğin iktidar alanı, kadınların ve çocukların hapishanesi.

Aile kutsal, değişmez, dokunulmaz. Ve de mahrem ilan edilmiş, özel alan. Komşunda bir sorun olsa müdahale etmeye, yardımcı olmaya çalışman yadırganıyor.

Aile ve ev, kadın köleliğinin nedeni değil, zemini. O köleliğin her gün tekrar tekrar yeniden üretildiği, doğallaştırıldığı, pekiştirildiği ilişkiler sistemi, mekân. İtaatkâr bireyler yetiştiren sistemin önemli bir ögesi.

Köle varsa bir de efendi olmalı, efendi kim? Erkek.

Köleliğin kaynağı ne? Cinsiyetçilik, kadının mülkleştirilmesi, emeğinin değersizleştirilmesi, rolünün erkeğe itaat ve hizmet, erkeği memnun etme, cinsel arzularına cevap verme, çocuk doğurma, bakım işlerini yapma olarak belirlenmesi. Yani kadın-erkek eşitsizliği, yani erkeğin kendini kadının sahibi olarak görmesi, yani toplumsal cinsiyetçilik ve erkek egemen sistemin iktidarlaştırdığı erkek.

Kadını nesneleştiren, kendine mülk kılan, evin duvarları arkasına kapatılıp yalnızlaştıran ve toplumsal alandan ve üretimden dışlayan erkek, kadın varlığını şekillendirmek için maddi manevi her türlü şiddet uygulama ve öldürme hakkını dahi bu sahiplik ilişkisi üzerinden kurar.

Kadını özgün, ayrı bir kişilik, bir özgür irade, kendi emeği, bedeni, cinselliği üzerinde söz ve karar hakkı olan bir insan olarak görüp saygı göstermez. Tahakkümünün bir nesnesi, bir zevk aracı, soyunu sürdürmek için çocuk doğuracak bir makine olarak görür.

Toplumun sırtındaki hançer olan kadın köleliği en belirgin şekilde ailede üretilir ve yeniden üretilir. En önemli sorunlardan biri de kölelik dediğimiz bu hali içselleştiren, doğal karşılayan kadınlar ve çocukların varlığıdır.

Bu köle-efendi ilişkisi aşılmadan, kadını ve dahi erkeği tüketen, yaratıcı enerjisini, özgürlük enerjisini yok eden bu sorunsal, bu yarılma giderilmeden başka hiçbir sorunla uğraşacak mecal kalmaz. Çünkü bu kadını ve toplumu inisiyatifsiz kılar, çözüm gücü olmasını engeller. Aile içindeki kölelik, o köleliğin yaratıp kalıcılaştırdığı kişilik ve çözümsüzlük aşılmadan başka sorunlarda adım atmak zordur.

Peki bu aşma nasıl olabilir? Mümkün müdür? Mümkündür; ama insanların yalnız başlarına yapabileceği bir iş değildir. Kollektif bir şekilde, diğer kadınlarla konuşarak, okuyarak, dinleyerek, tartışarak, dayanışarak, mücadele ve örgütle üstesinden gelinir. Tekil çabalarla ancak kendi ailelerimiz içindeki ilişkileri bir miktar demokratikleştirebilir, bir eşit ilişki düzeyi geliştirebilir, biraz özgürlük alanı açabilir, toplumsallıktan kopmamaya özen gösterebilir, kendimizi ve erkeği, yaşadıklarımızı anlamlandırma ve

zihniyet değişikliği yapma çabasına girebiliriz. Ret ve kabullerimizi netleştirebilir, anlamlı bir yaşam için, erkeği ve erkeklerle ilişkimizi dönüştürmek için emek harcayabiliriz.

Ancak kadın köleliği bazı kişilerde görölen bir “yanlış” değil, aileden başlayıp yaşamın her alanında karşımıza dikilen sistemsel bir sorun. Aile içinde doğallaştırıp alıştığımız kişiliğimize kattığımız bu karakter, yaşamın her alanındaki erkeklerle ve iktidarlara ilişkimizde kendini itaatkarlıkla, hakkını savunamama, tahakküme boyun eğme, inisiyatifsizlik, özgüven eksikliği gibi şekillerde gösterir.

Dolayısıyla Kürt kadın hareketi, değişim ve dönüşüm sağlamak için kölece yaşama karşı; sistemli, örgütlü, ısrarlı karşı duruşla birlikte alternatif bir yaşam biçimi ortaya koyuyor: Özgür Eş Yaşam – Farklılıklarıyla Eşit Özgür Birlikte Yaşam.

Haklarımız Ne Vaazla Silinir Ne Hutbeyle Erir

Dilan Kunt Ayan-7 Eylül 2025

Diyanetin bu noktada tutumu ise toplumdan, kadından yana değil iktidarın politikalarından yana tavır almak. Her gün kadınlar, çocuklar öldürülürken, tacize tecavüze maruz kalırken sessizliğe bürünen Diyanet söz konusu kadın hakları olduğunda bir saniye dahi düşünmeden minbere çıkmaktan geri durmuyor

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın özellikle son yıllarda uyguladığı politikalar ve ürettiği söylemler gündemden düşmüyor. Bunun haklı gerekçelerinin başında da kadınlara ve kadınların kazanımlarına yönelik sarf ettiği kimi eylem ve söylemlerin biz kadınlar açısından birer saldırı olarak görülmesi.

Şunu baştan söyleyelim;

Kadın kazanımları ne hutbeyle biter ne fetvayla durur. Kazanımlarımızı vaazla silemezsiniz; biz tarihi direnişle yazıyoruz.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın fetvaları ne anlama geliyor?

AKP iktidarı, muhafazakâr bir yönetim anlayışını benimseyerek 2002 yılından beri iktidarda. İlk yıllarda hak ve özgürlükler söylemini kullanarak hem içeride hem de dışarıda meşruiyet kazanmaya yönelse de, zamanla bu söylem yerini muhafazakâr ideolojiyi her kademede sert ve katı biçimde uygulamaya bıraktı. 2014'te İstanbul Sözleşmesi'ni imzalayan iktidar, yıllar sonra aynı sözleşmenin aile yapısını bozduğunu iddia ederek bir gecede çekildiğini duyurdu. Kadını yalnızca aile kurumu üzerinden tanımlayan ve bu

perspektiften kadın sorunlarına yaklaşan iktidar, kadına yönelik erkek şiddetini de bir toplumsal cinsiyet meselesi olarak değil, “ailenin krizi” olarak değerlendirmeye ve bu şekilde aile meselesine indirgemeye başladı. Son olarak cumhurbaşkanı tarafından önce 2025 yılı “Aile Yılı” olarak tanımlandı; ardından ise 2026-2035 dönemi “Aile ve Nüfus 10 Yılı” ilan edildi. Özellikle son birkaç yıldır iktidarın biz kadınlara söylediği şey; “aile içi şiddeti çözer, aile sorunlarını halledersek kadınların bir sorunu kalmayacaktır...” Peki, öyle mi?

2023 yılı içerisinde en az 315 kadın katledildi, 248 kadın “şüpheli” olarak yaşamını yitirdi. 315 kadından 205 tanesi ev içinde, aile bireyleri (eş, eski eş, baba, abi, sevgili...) tarafından katledildi.

2024 yılı içerisinde 394 kadın erkek şiddeti ile katledildi. Katledilenlerden 280’i aile içinde, aile bireyleri tarafından katledildi.

Şu ana kadar 2025 yılı içinde de değişen bir tablo olmadığını görüyoruz maalesef ki.

Bütün bu toplumsal gerçeklik tablosu içerisinde ısrarla “aile sorununu çözersek, kadının sorunu kalmaz” dayatması ideolojik bir yaklaşımın hakikat çarpıtmasıdır. Cumhurbaşkanı, “Aile Yılı” açıklaması yaptığı konuşmasında demografik olarak bu adımın ne kadar önemli olacağının altını çizdi. Kendisine göre “kadınlar boşanmak istiyor, aileler dağılıyor, çocuk yapılmıyor...” Kadınların neden boşanmak istediklerini her defasında es geçen iktidar bu soruna ikinci tespitten “aileler dağılıyor...” kısmından başlamakta ısrarcı. Toplumsal ve ekonomik krizleri görmezden gelen, adeta mühendislik yapmaya çalışarak krizli aile yapısını ayakta tutmaya çalışan, bunun için devletin bütün kurumlarını seferber eden bir anlayış söz konusu. Yıllardır biz kadınlar iş yerlerine kreşler açılması için mücadele ederken sesini çıkarmayan iktidar, bir genelge ile iş yerlerinde kreşler açılması için hazırlık yapılması gerektiğini söyledi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı adeta “seferberlik” ruhu ile kadınları daha fazla doğurmaya ve boşanmamaya ikna etmeye çalışıyor. Ekonomik ve toplumsal kriz koşulları göz ardı edilerek tek bir hedef uğruna çalışan devletin bu kademeleri, bu işi tek başlarına yürütemeyeceklerini biliyor. Keza mesele yalnızca aile yapısının değişmesi değil; aynı zamanda kadınların itirazlarının giderek güçlenmesi ve şiddete boyun eğmemesidir. Görev ve sorumluluğu dinî hizmetleri yürütmek ve toplumu bu alanda aydınlatmak olan Diyanet İşleri Başkanlığı, son dönemde bu yetki alanını aşarak siyasal iktidarın aile politikalarının taşıyıcısı haline getirildi.

Diyanet'in, kadınları şiddete rağmen aile içinde tutmaya dönük söylemleri ya da kıyafetleri üzerinden yaptığı hedef göstermeler dini referanslarla meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu dönemde Diyanet'e adeta, diğer kurumların "Aile Yılı" etkinliklerini destekleyecek manevi gücü sağlama rolü yüklenmiş durumda.

Diyanetin bu noktada tutumu ise toplumdan, kadından yana değil iktidarın politikalarından yana tavır almak. Her gün kadınlar, çocuklar öldürülürken, tacize tecavüze maruz kalırken sessizliğe bürünen Diyanet söz konusu kadın hakları olduğunda bir saniye dahi düşünmeden minbere çıkmaktan geri durmuyor.

Diyanet son olarak verdiği bir hutbede bütün kötülüklerin temelinde kul hakkı olduğunu söyleyip şunları ekledi;

"Karşılıklı rıza olmadan, Yüce Rabbimizin koyduğu miras ölçüsünü değiştirmek, ilahî adalete aykırıdır."

"Dolayısıyla kişinin kız çocuklarını mirastan mahrum bırakması, kız çocuklarının da Allah'ın takdir ettiği hakka razı olmaması kul hakkıdır."

Medeni Kanun'un doğrudan hedef alındığı bu hutbede Diyanet, açıkça kadınlara şunu söyledi; ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmak, özel mülk edinmemek, dolayısıyla ekonomisizliğin harmanladığı şiddete boyun eğmek zorundasınız. Bu aynı zamanda uzun süredir tartışmaya açılan kadınların Nafaka Hakkından bağımsız bir tartışma değil. Ülkede zaten ödemekle sorumlu oldukları halde erkeklerin sadece %20'sinin nafakasını ödediği bir denklemde "Nafaka erkeklere zulümdür" gibi toplumsal hiçbir gerçekliği olmayan söylem ve politikalar üretildi. Yine temel mesele kadınların ekonomisiz bırakılması ve aile içerisinde şiddete rağmen kalmaya devam etmelerini sağlamaktı. Diyanet, görev ve sorumluluğunu açıktan kötüye kullanmakta, iktidarın ideolojik kaygı ve politikalarını sağlamlaştırmak adına söylem üretmektedir.

İnanç ve maneviyat için kullanılması gereken minber, adeta kadın düşmanlığının yayıldığı kürsüye dönüştürülmekte; bu düşmanca dil topluma sirayet ettirilmek istenmektedir. Aileyi korumak adı altında kadınlara şiddet sarmalı dayatılmakta, "parasız kalırsa evinde oturur" yaklaşımıyla kadını şiddete maruz bırakmak için din adı altında ideoloji pazarlamaktadır. İncanın erkek aklı yorumu dünden bugüne ataerkil dünya kodlarını ayakta tutmak için kullanılmıştır. Direnen, ses çıkaran, itiraz eden kadınların hiçbirini

hutbelerde göremeyen biz kadınlar, gün geçmiyor ki bizlere yapılan saldırılarla uyanmayalım.

Diyanet'in inanca hizmet etmesi gerekirken iktidarın ideolojik hattına hizmet etmesi bürokratik çürümüşlüğün de bir göstergesidir. AKP'nin de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da bu konuda uyguladığı politika hepimizin söylediği gibi kadın düşmanlığıdır. Şiddeti görmezden gelerek kendi gelecek bekaları için kadınların hayatını ateşe atmaktır. Fakat ne dün ne de bugün bu saldırılara karşı boyun eğdik. İnancımızla, kimliğimizle bize dayatılan şiddete karşı bin yıllardır nasıl direndiysek direnmeye devam edeceğiz.

Katledilmek Fıtrat Mı?

Nilgün Salmaner-7 Eylül 2025

Kadının özel alan ve kamusal alandaki rollerinin yeniden tanımlanması ulusal kimliğin oluşum sürecinde sık sık başvurulan bir yöntem olmuştur. Dolayısıyla ulusal kimlik inşa süreci kadından bağımsız olarak değil, tam tersine kadın ve rollerinin merkeze alınarak ilerlediği bir süreçtir. Yaşadığımız bu coğrafyada da biz kadınların yaşadığı tüm bunlardan azade değil. Kazandığımız haklara yapılan saldırılar, cins kırımına uzanan kadın cinayetleri, biat etmeyen baş eğmeyen kadınlara yönelik devlet eliyle sürdürülen saldırılar, özel savaş politikaları ile kadınlara dönük çöktürme politikaları

“Kadın kırımı, kadın cinayetleri, kadın katliamı” — nasıl tanımlanırsa tanımlansın, öznesi artık hayatta olmayan, diğer bir deyişle erkek-aile-devlet sözleşmesiyle katledilen kadınlardır. Evinde, sokakta, iş yerinde, okulda, tarlada, tatilde...

Katledilmek biz kadınlar için fıtrat mı?

Yoksa herkesin fail olduğu bir coğrafyada yaşadığımız gerçeği mi?

Bianet’in yerel ve ulusal gazetelerden, haber sitelerinden ve ajanslardan derlediği haberlere göre:[1]

“2025’in ilk sekiz ayında erkekler 200 kadını öldürdü, 308 kadının ölümü basına “şüpheli” olarak yansıdı.

2025’in Ağustos ayında erkekler en az 23 kadını öldürdü, en az 44 kadının ölümü basına “şüpheli” olarak yansıdı.

Erkekler 15 kadını **“ayrılmak istediği, barışmak istemediği”** için öldürdü. Erkekler bir kadını “gasp etmek” için öldürdü. Erkeklerin yedi kadını öldürme “bahanesi” basına yansımadı.

20 kadını kocası, sevgilisi erkekler; bir kadını oğlu; bir kadını da komşusu olan erkek öldürdü. Bir kadını öldüren erkeğin yakınlık derecesi basına yansımadı.

Erkekler, 14 kadını ev içinde, dokuz kadını ev dışında öldürdü.

Erkekler, 15 kadını ateşli silahla; dört kadını kesici aletle; üç kadını da darp ederek öldürdü. Erkekler bir kadını da yaktı.”

Kadın kırımının yalnızca rakamlardan ibaret olmadığını, kadına karşı savaş açmış olan sözleşmenin sacayaklarına baktığımızda birbirini besleyen, güçlendiren ve birlikte eyleyen organik mekanizmayı görüyoruz.

Şimdi bu mekanizmanın nasıl çalıştığına diğer bir deyişle erkek-aile-devlet sözleşmesinin bekası için birlikte kadın düşmanı politikaları nasıl ürettiklerine bakalım. Bir sorun yumağı olarak karşımızda duran ve kadına karşı savaş açmanın kaynağının ne olduğu dair de en önemlisi de Ne yapmalı?, Nasıl Yapmalı? sorularının yanıtlarını bulmak için ön açıcı olabilir.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş’ın, “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028” sunuş yazısından bir alıntı: “Biliyoruz ki milletimizin en güçlü kalesi aile, bu kalenin en güçlü neferi de kuşkusuz kadınlardır. Bu nedenle kadınların toplumsal yaşamın her alanında daha etkin rol üstlenmesini sağlayarak Türkiye Yüzyılında, “Güçlü Kadın, Güçlü Aile, Güçlü Nesiller ve Güçlü Türkiye”yi inşa etmenin azim ve kararlılığı içindeyiz. “[2]

Özcesi, “güçlü aileyi” inşa etmenin yolu ya da “kutsal ailenin” bekası; aile arabuluculuğundan, hakimlere boşanmak isteyenleri aile terapisine gönderme yetkisi vermekten, kadınları ekonomik olarak şiddet gördüğü eşlerine bağımlı kılacak esnek çalışmayı desteklemekten, kadınların çocuk bahanesiyle failleriyle yüz yüze getirilmesi zorunluluğundan, nafaka hakkının gasp edilme girişimlerinden, aile ve gençlik fonundan, diyanetin hutbelerinden geçiyor....

Peki, toplumun en küçük birimi ya da devletin sistemi/işletmesi olan aile gücünü nereden alıyor?

Ulus devletlerin cinsiyetçi kodları aynı zamanda kurucusu ve düzenleyici unsuru olduğu kapitalizmin/ emperyalizmin/neo-liberal politikaların birbirini besleyen ilişkilerini başta kadın bedeni olmak üzere yeni ataerkil bir takım denetim mekanizmaları oluşturmuştur. Söz konusu denetim, yeniden üretimden yurttaşlığı tanımlamasına, merkezileşme adı altında asimilasyon politikalarından ulusal kimliğin inşasında araçsallaştırılan dinden milliyetçiliğe, militarizmden sömürgecilığe kadar çok geniş bir alanda var olan bir politika dizgesine dayanmaktadır ki kadın, ulusun bütünlüğünün temel harcı konumuna gelirken hem devlet hem de cemaat merkezli politikaların nesnesi konumuna getirilmiştir.

“Milli Kadın”

Tamda bu nedenle, ulus kimliğin inşasında milliyetçilik ideolojisinin başarılı olabilmesi için kadınların rolü ulus inşasında önemli birleştirici güç olarak tasarlanmaktadır. İdeal kadınlık ve erkeklik rollerinin yeniden tanımlandığı bu süreçte kadının milliyetçilik ideolojisinin yeniden üretim mekanizması olduğu gerçeği kabul gören bir anlayıştır. Kadının cephe arkasında anne, sevgili, kardeş ve eş rolünün yanında erkeği cepheye hazırlayan rolü de pekiştirilmektedir.

Kadın bedeni; annelik, eş ve vatan ile eş görülerek milliyetçi söylemlerin kutsallaştırılmasının aracı olmakta, ulusun bekası ve ulusa aidiyetin en önemli aracı olarak inşa edilmektedir.

Artık kadınların omuzuna “milli” sorumluluk yüklenir. Aynı zamanda bu milli sorumluluk, ulus devlet tarafından tekçilik üzerinden ayrıştırarak, ötekileştirerek kadın dayanışmasını bölmek için de kullanılır.

“Erkeklik Sözleşmesi”

Kurgusal olarak oluşturulan bu rollerin taşıyıcısı kadınlara “eşit yurttaşlık” vaat ederken özel alana “ulusal” biçim vererek “makul kadın”ı tanımlıyor. Tüm bunları biçimlendirirken, ulus devlet kadınlar üzerindeki haklarının önemli bir kısmını devralırken erkeklere neler vaat ediyor? Bu vaatler sisteminde ulus-devlet ile erkekler arasında konusunu kadınların oluşturduğu bir patriarkal bir pazarlık/sözleşme söz konusu. Kadının özel alan ve kamusal alandaki rollerinin yeniden tanımlanması ulusal kimliğin oluşum sürecinde sık sık başvurulan bir yöntem olmuştur. Dolayısıyla ulusal kimlik inşa süreci

kadından bağımsız olarak değil, tam tersine kadın ve rollerinin merkeze alınarak ilerlediği bir süreçtir. Yaşadığımız bu coğrafyada da biz kadınların yaşadığı tüm bunlardan azade değil. Kazandığımız haklara yapılan saldırılar, cins kırımına uzanan kadın cinayetleri, biat etmeyen baş eğmeyen kadınlara yönelik devlet eliyle sürdürülen saldırılar, özel savaş politikaları ile kadınlara dönük çöktürme politikaları. Özcesi “makul kadın” olmamız için bizlere açılan savaş.

Dolayısıyla;

Yaşadığımız şiddeti, tacizi, tecavüzü devletin resmi kurumlarında anadilimizle anlatamıyorsak,

“Benim arkamda devlet var” cüretini gösterenler, gücünü üzerlerindeki üniformalardan alıyorsa,

Erkek-aile-devlet sacayağının mağdur/fail olmaması için işleyen bir yargı sistemi varsa,

O zaman başa dönelim ve *ne yapmalı?* sorusunu tekrar soralım. Öncelikle kabul etmemiz gereken, eğer ulus devletin kodlarıyla oynayacaksak onu ayakta tutan emperyalist, kapitalist, ırkçı savaşçı düzenin bütünüyle mücadele edeceğimiz gerçeğidir.

Tam da bu nedenle, 102 yıllık ulus devletin cinsiyetçi kodlarını yıkmanın, özgür yeni bir yaşamı inşa etmenin yolu; biz kadınların öznesi olduğu onurlu bir barış ve demokratik toplum ile mümkün diyoruz.

Çünkü yaşam biziz!

Son Not:

[1] <https://bianet.org/haber/erkekler-agustosta-23-kadini-oldurdu-311073>

[2] <https://www.aile.gov.tr/media/158302/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2024-2028.pdf>

Erkeklik Zihniyeti ve Ulus Devletin Rant Alanına DönüŖen Gerçeklik Bütünü

Başak Sarıdal-7 Eylül 2025

Uygarlaşma daha sonra devletleşti. Devletleşme de kadın ve doğadan uzaklaşarak, yani toplumun öznelere nesnelleştiren erkeklik zihniyetiyle birleşti. Devletleşme ve erkeklik zihniyeti; doğayı sömüren, işgal eden, yaşamı savaş alanına çeviren sistemle insanları yaşadıkları doğadan kopardı

Evren, tüm canlı türlerini içinde barındıran bir bütünlüktür. Bu evrenin oluşumundan itibaren kadınlar ve doğa, birbiriyle iç içe yaşar; birbirinden beslenir ve birbirini büyütür. Bu yaşayış biçimi, insanlık tarihinden bugüne böyledir. Lakin sonradan gelişen kapitalizm ve emperyalizm, her canlıyı sömüren, her canlıya savaş açan, evrenin hakikatleri olan kadın ve doğayı kırımdan geçiren “ulus devlet” ile birlikte toplumu cendere altına almıştır.

Hegel’in sözünü hatırlatmak gerekir: “Gerçeklik bütünlüktür.” Yani gerçek olan her şey, diğer gerçekliklerle birlikte yaşar; bütünleşirse gerçekliğini sürdürür. İnsanlık tarihinden bu yana evrenin gerçekleri olan kadınlar ve doğa, ayırtırmadan, yok etmeden yaşamı birlikte bütünlüklü sürdürmüştür.

Bu yaşamın kökleri, Neolitik döneme; yani insanlığın ve doğanın birlikte yaşadığı doğal topluma dayanmaktadır. Bu dönemde kadın ve doğa arasında karşılıklı beslenme, büyütme, çoğaltma vardır. Örneğin kadınlar, doğada toplayıcılık yaparak “klan” denilen ilk toplumsal yaşam biçimini geçindirmiştir ve topladıkları yalnızca ihtiyaçları kadardı; klanı yaşatacak miktardaydı. Doğa kendini yeniler, bereketini korurdu. Yine kadınlar,

beslendikleri topraklara her ay regl kanlarını damlatarak bereketin artmasını bekler; bahar geldiğinde ise toprağa tohum atarak doğanın yeniden uyanışına öncülük ederdi.

İnsanların ilk yerleşim yeri olan Mezopotamya’da buğday tohumlarının ilk kez toprakla buluşması, tarıma geçişi ve doğayla ritim içinde yaşamı başlatmıştı. Ancak ilk uygarlaşmayla birlikte, yani ulus devletin prototipinin ortaya çıkışıyla, “artık ürün” dediğimiz ihtiyaç fazlası üretim başladı. Kısaca bu ürünle artık yeterli miktar aşılabacak, doğayla yaşam bitecek, doğa yalnızca rant alanına dönüşecekti. Bu da dengelerin kırılma noktasıydı.

Uygarlaşma daha sonra devletleşti. Devletleşme de kadın ve doğadan uzaklaşarak, yani toplumun öznelerini nesnelleştiren erkeklik zihniyetiyle birleşti. Devletleşme ve erkeklik zihniyeti; doğayı sömüren, işgal eden, yaşamı savaş alanına çeviren sistemle insanları yaşadıkları doğadan kopardı. Özellikle de kadınları doğal yaşamdan uzaklaştırıp beton duvarlar arasına hapsetti. Erkeklik zihniyeti kadınları, devletler doğayı; ikisinin ortak aklı olan ulus devlet ise hem kadını hem doğayı kırımdan geçiriyor. Toplumun hakikatlerini, yani kadını ve doğayı toplumdan uzaklaştırıyor. Ekolojik dengeleri sanayi endüstrisi politikalarıyla altüst ediyor. Yine ulus devlet himayesinde (sözde toplum için) çalışan bilim, erkek egemen devlet aklının tekeline girerek doğa ve kadın hakkında sonsuz tasarruf hakkı olduğunu varsayıyor.

Oysa gerçek anlamda bilim, doğa ve kadını tanımak, onlarla uyum içinde yaşamının yollarını bulmak için araştırmalar yapmalıdır. Bu anlayışa karşı dünyanın ve Ortadoğu’nun kadim halkı olan Kürt özgürlükçü kadınlar, bilimin erkeklik ve devlet himayesinde gelişemeyeceğini söyleyip asıl bilimin hakikatleri araştırıp onlar üzerinde çalışmalar yapması halinde toplumu aydınlatacağını vurgulamış ve 2008’de Jineolojî’yi geliştirmiştir. Jineolojî, değişim ve dönüşümün ancak kendi köklerimize, doğanın ritmine dönerek kadın etrafında örülü toplumsal yaşamla mümkün olduğunu söyler.

Jineolojî’nin savunduğu değişim-dönüşüm anlayışının karşısında devlet ve erkeklik zihniyeti ise sömürge arayışları ve iktidar hırsıyla dönüşümü yalnızca kendi çıkarlarına göre tanımlar. Oysa tarihin hakikatleri, Jineolojî’yi destekleyen tezleri ortaya çıkarır; kadın ve doğa arasındaki muazzam bağlılığı destekler.

Her alanı tekeline alan erkeklik zihniyeti ile gelişen ulus devlet anlayışına karşı kadınlar, özlerinden kopmayı reddediyor. İlk yerleşim yerlerinden olan Mezopotamya’da kadınlar, doğaya olan bağlılıklarını “merhametli toprak ana” diye adlandırıyor. Kürdistan’da

kadınlar, doğaya yöneltilen her saldırıya karşı bedenlerini siper ediyor; Hasankeyf'ten Cudi'ye kadar her santim doğa parçası için mücadele veriyor. Hindistan'da ise Chipko kadınları, ağaçlara sarılarak kesilmelerine engel oluyor. Afrika'da yeşil kuşak hareketiyle kadınlar, ağaçlandırma çalışmalarıyla “Bizi köklerimizden koparamazsınız.” diyerek hafızalara kazınıyor.

Yine Ortadoğu'da öncülleşen özgürlükçü Kürt kadın hareketinin “Jin, Jiyan, Azadî” sloganı tüm Ortadoğu'da ve dünyada felsefeleşmiş; her katledilen kadın ve doğa karşısında kadınlar bu felsefe ile başkaldırıyor. Çünkü felsefeleşmiş sloganın kelime anlamlarına bakınca; Kürtçede “jin” kadın ve yeşermek, “jiyan” yaşam, “azadî” ise özgürlük anlamına gelir. Bu anlamıyla sloganın tüm dünyada kabul görmesi, her halktan kadının “kadın-yaşam-özgürlük” gerçeğinin bir bütün olduğunu bilmesindendir.

Başka bir mücadele örneği ise Ortadoğu'ya yön verecek olan Rojava kadın devrimidir. Bu devrim, bölgedeki hegemon güçlerin planlarını boşa çıkarıp asıl barışın ve yeniden yapılanmanın kadın özgürlükçü anlayışıyla mümkün olabileceğini savunmuştur. Aynı mücadele, Türkiye, İran ve Irak'ta yaşayan Kürt kadınlar için de rol model olmuştur.

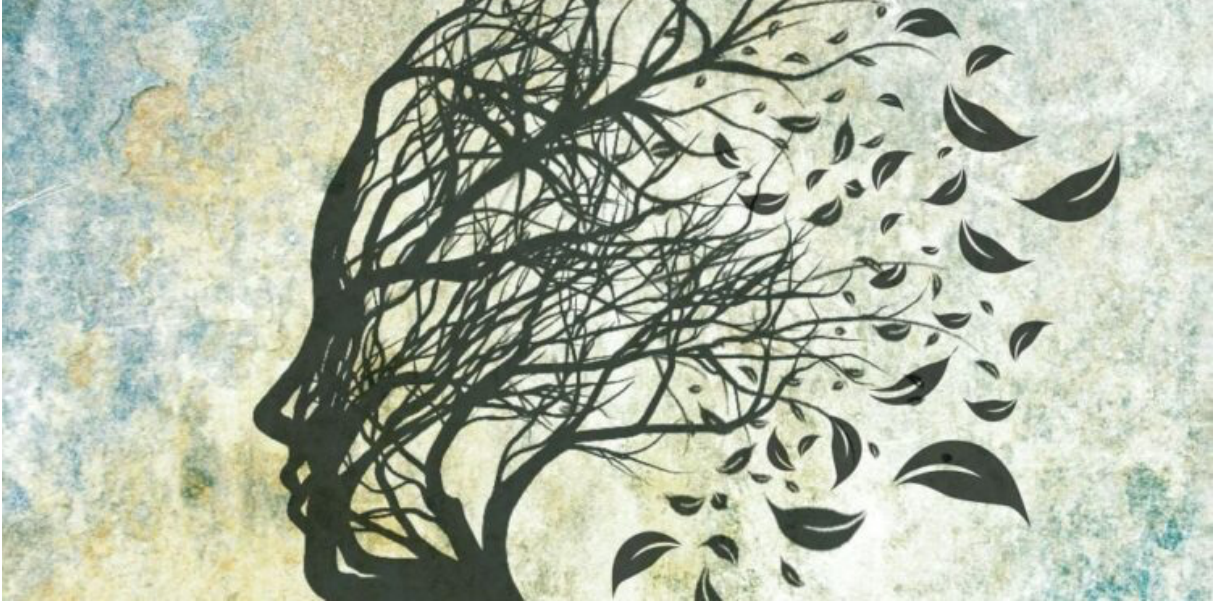
Dünyada, özellikle de Ortadoğu'da, emperyal güçlerin yoğun çatışma alanı olması; ulus devletlerin özelinde kadına ve doğaya yönelmesinin karşısında kadınlar özgürlük arayışını, mücadelesini vermiş; geline nokta “demokratik ulus” modeli ile bütünleşmişlerdir. Evrende her varlık kendi kökleri üzerinde yeşerir gerçeğiyle gelişen demokratik ulus da her halkın kendi kökleriyle, varlıklarıyla, gerçeklikleriyle kendi öz yönetimini gerçekleştirme anlayışıdır.

Bu anlayışın temel taşları olan kadın özgürlükçülüğü ve ekoloji, insanlığın asıl yaşam prensibini hatırlatır. Çünkü ulus devletin en çok egemenliği altına almaya çalıştığı kadınlar özgür olmadan, kendi öz yönetimlerini gerçekleştirirmeden halklar da özgür olamaz. Yaşamın hakikatinde bir varlığın diğeri üzerinde tahakküm olmadan birlikte yaşamı vardır. Yine Kürt kadınlar, hakikatin izlerini sürerek verdikleri mücadelede dünya siyasetine yön verecek “barış ve demokratik toplum” inşa sürecini başlatmışlardır.

Kadınlar, tanrıçalık damarlarıyla direniyor; sonra da ortaya çıkan tüm bozucu dengeleri reddediyor. Toplumsal barışın kadın ve doğayla uyum içinde, birlikte, bütünlükçü anlayışla mümkün olduğunu savunuyor ve bozucu güçlere karşı “Jin, Jiyan, Azadî” şiarıyla mücadele ediyor.

Altı Günlük Tutsaklık: Kadınların Hikayeleri ve Mücadele Umudu

Hülya Anci-7 Eylül 2025

Artık buradayım, içeride. Kaçınılmaz sonu bir başlangıç olarak ele almalıyım. Oldum olası içerisinde bulunduğum mekana ve mekândaki insanlara karşı sorumluluk duygusuyla hareket etmeyi bir ilke edinmişimdir kendime. Sadece siyasi ve politik bir kimlikten değil, kişilik ve karakterimden hareketle de bu böyledir bende. Tabii, siyasi kimliğin harekete geçirici mekanizması bir gerçeklik. Bu gerçeklikle, kısa bir süre de olsa birlikte yaşayacağım bu kadınlara temas etmeliydim, dünyalarını anlamalıydım

Her şey çok hızlı gelişmişti, haberim olmadan. Sur'un daracık sokaklarında üç yıllık cezamanın onandığı haberini alınca içim de daraldı Sur gibi. Peki, şimdi ne olacaktı? Bir daha karşılaşmak soğuk duvarlarla ve yaşamak yeniden tutsaklığı. Üstelik ne kadar kalacağımın ve kimlerle kalacağımın belirsizliği ile. Yalan yok, streten ritmi bozuk kalbimin teklediği doğru. İşin bir de çağrı boyutu var; namaza çağrı değil bu, mahkûmiyete çağrı. En fazla on gün var bu çağrıda, fazlası yok. Ama benim gözüm ise fazlasında, hatta bu fazlalık mahkûmiyetin hiç olmamasında. Zaman gittikçe daralıyor, çanlar benim için çalıyor. Bu zaman zarfında fedakar yoldaşlarımla arayışları hat safhada, telefonları çalmakta. Zaman daralırken hızlı Gonzales misali bir avukat bulmalı ve vekaleti vermeli. Her an noterden alınabilirim tedirginliği ile kısa zamanda avukat işi de halledildi.

İşin önemli bir kısmı halledilmişse de asıl iş hangi açık cezaevinde? Dosya adli, ben ise siyasi; bu ne yaman çelişki ya Rabbi! Avukatım bir sürü seçenek sundu önüme, cezaevi beğenme sırası ise bende. Tuhaf bir duygu tabii. Yakın olma duygusu ile Elazığ Sivrice Açık

Cezaevi baskın geldi. Daha sonra Elazığ'da çıplak aramanın dayatıldığını, sayım için teknil alındığını duyunca uzak kalmak en iyisiydi. Adana seçeneği geldi önüme, kim yardımcı olur derken bulduk bir avukat arkadaş. Meğer pek de farklı değilmiş Elazığ'dan, kafamız karıştı kararsızlıktan. Hepimizde bir stres, bende bir an önce ne olacaksa olsun duygusu ve yoldaşlarımdan ayrılacak olmanın hüznü... Son güne kadar da bir fırtına tuttu bizi. Ve artık vakit tamam, gitmek vakti. Yoldaşlarımla ve avukatın hızlıca hareket edeceğine olan inancım ve kısa kalacağımın duygusuyla Elazığ'a adliler arasına doğru yol almak için vedalaştık. Avukatımın gelemeyeceğini öğrenince, sağ olsun bir başka avukat arkadaş eşlik edecekti bana. Adliyeye gidene kadar da Elazığ diye biliyorken, zaman algım karışmış, duygularım karışık bir şekilde kimi istişareler sonucu Diyarbakır Kadın Kapalı'ya gitme kararı aldım-aldık. Rolü değişmişti yanımdaki avukatın; cezaevinden çıkarması gerekirken cezaevine gönderiyordu. Alın size bir tuhaflık daha!

Ekip aracıyla cezaevine doğru yol alırken kafamda binlerce soru. Tutanak almamı gerektirecek bir durum yaşayacak mıyım acaba? Bu yönlü öğüt aldım yoldaşlardan ve avukattan: "Sen, sen ol, sakın tutanak alma, müddetnamen geldiği gibi çıkarsın." Hoş, zaten ben de öyle hır gür çıkaran biri değilim ama neticede dosya adli, personel yaklaşımları belli. Dosya adli olunca, işi espiye döken yoldaşlarla gülmelerimiz de oldu tabii. Karışık bir duyguyla cezaevine giriş yaptım. Demir kapı, parmaklıklar, üniformalar, sorular, işlem ve uygulamalar... Her şey daha önceki cezaevinde bıraktığım gibi. Evet, daha önce dokuz yıl gibi bir süre cezaevi geçmişim var benim. O zaman "Ne diye bu telaş?" diyebilirsiniz tabii. Mesele, beni neyin beklediğini bilmiyor olmam.

Neyse ki kaygılandığım gibi olmadı, girişte bir problem yaşamadım. Ben yine de arkadaşların arasına gitme talebinde bulundum, yok dediler. Tekliye gitme talebim de karşılanmadı çünkü doluydu. El mahkumum artık! Kir pas içinde bırakılmış bir yatağı ve çarşafı sürükleyerek koğuşa doğru yol aldım. Kapının açılmasıyla tahmin ettiğim ama yaşamadığım dünyaya Tanrı tarafından fırlatılmış gibi hissettim kendimi. İçeri girmemle 13 çift gözle karşılaşmam bir oldu. Dilim damağıma yapışmış bir haldeydi. Çekinerek de olsa bir bardak su istedim. Suyu henüz bitirmemişken, sorular bitiverdi önüme. Hızlıca soruları geçiştirdim: "Bu adli dosya, çok kalmayacağım, girdi-çıkı yapacağım sadece," dedim. Bunu söylerken de acaba çıkabilecek miyim duygusu hemen yanı başımda.

Kirli yatağı iyice kirlletmiştim sürükleyince. Bu yatakta nasıl uyurum, dedim kendi kendime. Yatağı yukarı çıkarıp, neyse ki temiz olan çarşafı serdim üstüne. Gözüm görmesin diye. Çıkana kadar da o yatağın hali bir diken gibi hiç uyutmadı beni. Artık

buradayım, içeride. Kaçınılmaz sonu bir başlangıç olarak ele almalıyım. Oldum olası içerisinde bulunduğum mekana ve mekândaki insanlara karşı sorumluluk duygusuyla hareket etmeyi bir ilke edinmişimdir kendime. Sadece siyasi ve politik bir kimlikten değil, kişilik ve karakterimden hareketle de bu böyledir bende. Tabii, siyasi kimliğin harekete geçirici mekanizması bir gerçeklik. Bu gerçeklikle, kısa bir süre de olsa birlikte yaşayacağım bu kadınlara temas etmeliydim, dünyalarını anlamalıydim. İlk gün kimi kaygılarla soruları geçiştirmiştim. İkinci gün, önceki deneyimimin alışkanlığıyla sabah 7.30'da uyandım. Sessiz avluda sessizce volta attım. Hoş, uyuyamamıştım zaten. Onlar, gün ağırdığı için değil, sayım için uyanıklardı. Güne dair pek de umutları yoktu aslında; bu yüzden uyku onlarda kaçış hâliydi. Erkenden uyanmam dikkatlerini çekmişti, soru işaretleri yaratmıştı: “Bizim gibi değilsin, daha önce cezaevinde kalmış gibisin,” dediler. Evet, ben bir siyasiyim ve daha önce cezaevinde kaldım,” dedim. Şok olmuş bakışları arasında içlerinden biri, “Siyasi değil, terör,” diye çıkıştı. Sakince tepkisini dindirmeye çalıştıysam da başaramadım, tartışmayı uzatmadan kapattım. Çünkü nasıl bir yönelimleri olur belli değildi, üstelik hepsi uyuşturucu kullanmış ve satmış kişilerdi. Hala kanlarında uyuşturucunun etkisi dolaşıyordu; bu yüzden öfke patlamaları yaşıyor ve kusacak yer arıyorlardı.

Her şeye rağmen minik adımlarla yaklaştırmaya çalıştım her birine. Ben adım attıkça onlar da yaklaşıyordu, fark ettim. Bu beni yüreklendirdi. Zaman geçtikçe öfkeleri biraz daha dinmiş, merakları artmıştı. Kendi davetleri üzerine oturup sorularına cevap olmaya çalıştım. Her birinin gözü kulağı olabilecek bir yasa değişikliğinde, bir genel afta. Ne olup bittiğini anlamadıkları ortada. Sürece vakıf olduğum kadarıyla dilim döndüğünce anlattım. Kürdü, Kürt mücadelesini, haklı gerekçelerini doğru ve anlayabilecekleri bir dille anlatmak o an en esaslı görevimdi. Yaklaşık 2 saati bulan bir sohbetin sonunda şu cümleleri duymakla yüreğime huzur gelip konmuştu: “Biz aslında Kürtleri hep kötü bildik; anne babalarımız bize böyle anlattı. Bu yüzden onlara karşı öfke ve önyargımız çok fazla. Daha önce siyasi biriyle tanışmadık, onunla yaşamadık. Bazı şeyler yanlış anlatılıyor, biz ‘terör’ demek istemesek de personel dedirtiyor, televizyon dedirtiyor. Hakınızı aramanıza saygı duyuyoruz.” Derdim tam da buydu. Bir nebze de olsa kırmak, tarihe karaçalınmış ön yargıları sevgiyle doldurmak, gözlerdeki akı. O gece kirli yatağın dikenini ile değil, anlatmaya çalıştığım mücadelenin heyecanı ile uyudum. Sözcüklerin kanatlı olduğuna hep inanırım; onlar uçar ve konar yüreğe, gösterir etkisini böylece.

Koğuştakilerin havası değişmişti, daha bir hareketli ve pozitif bir hava vardı ortamda. Yıllardır biriken, daha doğrusu biriktirilen duyguları masaya yatırmak, onları rahatlatmıştı.

Konuşmak, yüzleşmek ilaçtı işte; barış ise asıl reçete. Her birinin dehşete düşüren hikâyesi vardı ve bu hikâyeden bin pişman halleri. Para varsa, ucunda uyuşturucu zehir de olsa satılırdı. Paranın kıymetsizliğini bir nebze de olsa anlamışlardı dört duvar arasında. Ama bu işte kararlı olanlar da vardı; onları kararsız düşürmek için çabam oldu elbette. Bencil ve bireysel bir yaşamları vardı haliyle. Bu yüzden öyle siyasi ortamlardaki gibi komünal bir yaşamı beklemek hayaldi. Bu durum beni çok zorladı tabii; kimse yokmuş gibi bir şey yemek adetim değildi, bizde önce yoldaş gelirdi. Bu yüzden bu süre zarfında tam tamına 5 kg verdim, açlıktan değil yoldaşsızlıktan.

Yaşam tarzını değiştirmek ve hep birlikte oturup zaman geçirmek için kantin alışverişi yaptım. Koğuş sorumlusunun çay yapmasını rica ettim çünkü kettle ve çay onlara ait. Sofrayı uzunlamasına yere serdim, eylem yapıyormuş gibi heyecanlıyım. Gerçi gibisi fazla, eylemin ta kendisi. Hepsi merakla bana bakıyordu. Ve işte çay da hazır, hadi hep birlikte sofraya. Garip gelmişti sofranın uzunluğu; onlarda sofra kısa, çünkü tek başına. Aynı sofrada bir arada olmanın kıymeti daha bir hissettirmişti kendisini. Çekinerek de olsa küçük küçük bir yerden başladılar yemeye. Sohbet etmeye başladık yavaşça. Sohbetin sonunda boş tabakları görünce sevindim. Tek başına değil, birlikte boşalttık tabakları ama boş bırakılan empati duygusunu biraz daha doldurmuştuk, hissediyorum. Dayatılan bencil ve bireysel bir yaşamın toplumsallıktan nasıl uzaklaştırdığını açıkça gösteren bir sofraydı. Nitekim hayır dağıttığımı sanıp, Kürtçe ve Türkçe “Allah hayrını kabul etsin” cümleleriyle bir anda etrafım sarıldı. Şaşırmıştım çünkü bu bir hayır değildi, olması gerekendi. O gece sofranın konusu; uyuşturucunun kötülüğü, her birinin yaşamını, ailesini nasıl paramparça ettiğiydi. Aramızda pembe kimlikli trans erkek de vardı; dağılmış ailesinin yanında maruz kaldığı baskılar ise hat safhada. Kendi dünyasına dair bilinçli, siyasileri ise seven ve değer veren biriydi. Neyse ki cezaevinde vakti az, pozitif enerjisi çoktu. Koğuşta her bir kadınla ilişki geliştirmeye çalışırken Marx’ın o ünlü sözü geldi aklıma: “Anlatılan bizim hikâyemiz.” Evet, her birinin hikâyesi toplumsal bir gerçektir.

Altı gün, beş gecenin sonunda kurula çıkmadan tahliye haberini aldım. Aşağıdan seslendiler bana, sevinçle. Çok eşyam yoktu, olanı da bırakacaktım zaten. Bu yüzden hızlıca hazırlandım. Ben hazırlanırken yukarıda boynuma ilk sarılan kadın, “siyasi değil, terör” diye çıkışan kadın oldu. Şaşırdım ve çok da mutlu oldum. Diğerleriyle vedalaşsam mı acaba diye düşünürken, aşağıda herkesin yuvarlak bir şekilde dizilip beni beklediklerini görünce duygulandım. Her birine tek tek sarılıp dışarıya doğru yol aldım. Bu kısa zamanda toplumun bu yönüyle yüzleşmem, duygu boyutuyla zorlasa da belli bir yoğunlaşma düzeyi de yarattı. Ahlaki ve politik toplumdan uzaklaşan, uzaklaştırılan toplum gerçekliği. Üstelik

toplumun büyük bir oranı böyle. Amaçsız geçen başıboş zamanda, ağızından küfrü eksik olmayan kadınların varlığı dokunmuştu bana. Değer yaratıcısı kadının değersiz hâli bana mücadelenin ne kadar kutlu olduğunu bir kez daha göstermişti. Evet, kadınlar ancak mücadeleyle kendi değerlerini yaratabilir, hayatlarına akış sevincini katabilirler. Bir akış sevincini yaratabilmişsem, ne mutlu bana; bunu yapmak her birimiz için bir amaç aslında.